

Votaziun chantunala dal pievel dals 23 da settember 2012

Explicaziuns dal cussegl grond

Revisiun parziala da la constituziun chantunala (refurma dal territori)

11 regiuns duain ademplir en l'avegnir las incumbensas dals 11 districts actuals, da las 14 corporaziuns regionalas e dals 39 circuls. Uschia vegnan simplifitgadas las structuras dal plaun statal d'amez. Quai dat dapli trasparenza, augmenta la segirezza giuridica e meglierescha las premissas per ademplir las incumbensas regionalas. Uschia vegn adempli in giavisch central da la refurma da vischnancas e dal territori.

Cun la revisiun parziala da la constituziun chantunala vegnan fixadas las 11 regiuns novas sin il stgalim giuridic suprem. Ultra da quai vegnan ellas ad esser concepidas sco corporaziuns da dretg public. Ed a partir da l'onn 2015 vegnan ellas a star a disposiziun a las vischnancas ed al chantun sco purtadras da las incumbensas che ston vegnir ademplidas.

Explicaziuns a partir da p. 3

Project da votaziun p. 7

Stimadas conburgaisas e stimads conburgais

Nus As suttamettain il suandant project per la votaziun:

Revisiun parziala da la constituziun chantunala (refurma dal territori)

Il 13 da zercladur 2012 ha il cussegl grond tractà la revisiun parziala da la constituziun chantunala (refurma dal territori) e deliberà quella cun 93 cunter 4 vuschs e cun 0 abstenziuns per mauns da la votaziun dal pievel.

Refurma dal territori

Circuls

Corporaziuns
regionalas

Districts

A. Il project da votaziun en detagl

1. Situaziun actuala

En sia sessiun da favrer 2011 è il cussegl grond sa fatschentà intensivamain cun la refurma da vischnancas e dal territori. En quest connex è il parlament s'exprimi per ina simplificaziun fundamentala da las structuras statalas che duai vegnir realisada d'ina vart cun agid d'ina **refurma da las vischnancas** e da l'autra vart cun ina **refurma dal territori**. Entant che la refurma da las vischnancas pertutga las vischnancas, las vischnancas burgaisas e las instituziuns ch'èn responsablas per la collavuraziun intercomunala, tracta la refurma dal territori l'uschenumnà plaun d'amez che cumpiglia ils districts, las corporaziuns regionalas ed ils circuls.

Areguard la refurma dal territori ha il cussegl grond exprimi las suandantas intenziuns strategicas:

- Or dals districts actuals ed or da las corporaziuns regionalas actualas duain vegnir furmadas e determinadas uffizialmain 8 fin 11 regiuns.
- A las regiuns duai vegnir surdada la giurisdicziun civila e penala dals districts actuals.
- Las regiuns pon gidar las vischnancas ad ademplir incumbensas surcomunales. Ellas na duain survegnir naginas atgnas competenzas fiscalas e legislativas.
- Dals gremis da decisiun da las regiuns duain pudair far part mo commembras e commembers da las suprastanzas communalas.
- Incumbensas administrativas chantunales pon vegnir surdadas a las regiuns.
- Las regiuns duain vegnir concluidas avant il 1. da schaner 2013.

- Als circuls na duain betg pli vegnir delegadas incumbensas administrativas chantunalas. Fin che las structuras sin plaun regional èn realisadas, duain ils circuls dentant pudair vegnir engaschads er vinavant per ademplir incumbensas intercomunalas.
- La refurma da las structuras duai vegnir exequida independentamain da la discussiun davart la midada dal sistem electoral per il cussegl grond.

Questas directivas dal cussegl grond èn stadas decisivas per elavurar quest project.

2. Las regiuns sco plaun d'amez

Empè dals 11 districts actuals, da las 14 corporaziuns regionalas actualas e dals 39 circuls actuals vegnan creadas sin l'uschenumnà plaun d'amez 11 regiuns sco corporaziuns da dretg public. Las regiuns survegnan las incumbensas da las vischnancas u dal chantun. I sa tracta qua d'incumbensas quasi-giudizialas ed administrativas. Ina incumbensa administrativa da las regiuns cumpiglia p.ex. l'execuziun da la planisaziun territoriala e directiva regionala. Las incumbensas quasi-giudizialas pertutgant il stadi civil sco er il dretg da scussiun e da concurs ch'èn oz incumbensas dals circuls duain

vegnir surdadas a las regiuns. Quellas vegnan ademplidas gia oz en blers lieus en furmas d'ina collavuraziun intercircuitala. Las regiuns daventan er purtadras da las assistenzas professionalas en il rom dal dretg da protecziun da l'uffant e da creschids.

Il perimeter da las regiuns è il circol da dretgira per las dretgiras regionalas sco dretgiras da l'emprima instancia en la giurisdicziun civila e penala.

La concepziun organisatorica concreta – cunzunt areguard ils organs e l'organisaziun da las regiuns – vegn ins a stuaire discuter e concluder pli tard en il rom da la procedura da legislaziun.

3. Indesch regiuns

Considerond ils aspects d'in adempliment optimal da las incumbensas sco er las ponderaziuns politicas vegnan stgaffidas 11 regiuns. Questas regiuns s'orienteschan essenzialmain vi da la divisiun dals districts actuals. L'assegnaziun da las vischnancas a las regiuns Alvra, Bernina, Engiadina Bassa/Val Müstair, Plaun, Landquart, Malögia, Moesa, Plessur, Partenz/Tavau, Surselva e Viamala ha lieu en la legislaziun executiva. A las vischnancas ch'èn eventualmain pertutgadas vegn dà uschia in dretg da cogestiun considerabel.

Regiun	Dumber da vischnancas 2012	Populaziun 2010		Surfatscha (ha)
		dumber	en %	
Alvra	22	8227	4.27%	68361
Bernina	2	4629	2.40%	23720
Engiadina Bassa/ Val Müstair	13	9670	5.02%	119678
Plaun	7	18773	9.75%	20376
Landquart	8	23090	11.99%	17464
Malögia	12	18652	9.68%	97341
Moesa	17	7863	4.08%	49610
Plessur	13	41070	21.32%	28528
Partenz/Tavau	13	26198	13.60%	85340
Surselva	41	21777	11.31%	137339
Viamala	28	12672	6.58%	62758
Total (11)	176	192621	100.00%	710515

4. Nagin avegnir dals circuls

Il circuls ch'èn vegnids creads il 19. tschientaner sin basa dals cumins istorics e che avevan ina giada ina gronda impurtanza han pers pli e pli questa impurtanza ils ultims onns. Cun il detretschament da las incumbensas giudizialas ch'è entrà en vigur il 1. da schaner 2011 èn ils circuls vegnids liberads dal tuttatfatg da questas incumbensas. Quest project tegna quint da quest svilup. Il circuls sco corporaziuns da dretg public cun agens organs vegnan schliads il mument da

l'entrada en vigur da la divisiun dal chantun en regions (probablmain per l'onn 2015). Exceptads da quai èn quels circuls che adempleschan incumbensas che las vischnancas als han surdà. Quests circuls duain pudair exister vinavant per ulteriurs 2 onns. Il circuls duain restar las unitads electoralas per il cussegl grond. Per quest intent na ston els però betg pli esser corporaziuns da dretg public cun agens organs.

Las consequenzas structuralas da questa refurma dal territori pon vegnir preschentadas sco suonda:

Instituziun	Oz	Da nov
Corporaziuns regiunalas	14 corporaziuns da dretg public	11 corporaziuns da dretg public
Districts	11 circuls da dretgira cun ina capaciad giuridica e d'agir limitada	11 circuls da dretgira
Circuls	39 corporaziuns da dretg public chantunal	39 circuls electorals senza status d'ina corporaziun dal dretg public e senza agens organs

Uschia vegn simplifitgà il plaun d'amez ed unì a l'instituziun da la region.

5. Urari da la realisaziun

Il 1. da schaner 2015 duain entrar en vigur las basas legalas ch'èn decisivas per las regions. A partir da quest mument duain las regions star a disposiziun per ademplir las incumbensas. La gronda part dals circuls vegn schliada per quest termin. Il districts e las corporaziuns regiunalas restan en vigur 2 onns pli ditg. Il termin transitoric da 2 onns garanteschia ina surdada ordinada da las incumbensas.

B. Dumonda

Il cussegl grond ha tractà la revisiun parziala da la constituziun chantunala (refurma dal territori) en la sessiun da zercladur 2012 a Samignun e deliberà ella cun 93 cunter 4 vuschs e cun 0 abstenziuns per mauns da la votaziun dal pievel. En quest senn As proponin nus, stimadas conburgaisas e stimadas conburgais, dad acceptar quest project.

En num dal cussegl grond
Il president: *Ueli Bleiker*
L'actuar: *Claudio Riesen*

Project da votaziun

Constituziun dal chantun Grischun

Acceptada dal pievel ils ...

Il cussegl grond dal chantun Grischun,

sa basond sin l'art. 31 al. 1 da la constituziun chantunala,
sunter avair gi invista da la missiva da la regenza dals 28 da favrer 2012,

concluda:

I.

La constituziun dal chantun Grischun dals 18 da matg / 14 da settember 2003 vegn midada sco suonda:

Art. 3 al. 3

³ Las vischnancas determineschan lur linguas uffizialas e lur linguas da scola, e quai en il rom da lur cumpetenzza ed en cooperaziun cun il chantun. En quest connex respectan ellas la cumposiziun linguistica usitada e resguardan las minoritads linguisticas tradiziunalas.

Art. 10 al. 1

¹ Il dretg d'eleger e da votar general, equal, liber, direct e secret è garanti. Resalvadas restan votaziuns cun tegnair si il maun en radunanzas communalas.

Art. 11 cifras 4, 5 e 6

Las persunas cun dretg da votar elegian:

4. las commembras ed ils commembers da las dretgiras regiunalas;
5. aboli
6. aboli

Art. 26 al. 1

¹ Il chantun, las regiuns e las vischnancas sco er las ulteriuras corporaziuns da dretg public ed ils instituts autonomis stattan buns, independenta-

main da la culpa, per donns che lur organs e che las personas ch'èn en lur servetsch han chaschunà illegalmain exequind lur activitads da servetsch.

Art. 27 al. 3

³ Il chantun è dividi en maximalmain 39 circuls electorals. La lescha regla, a tge circul electoral che las vischnancas appartegnan, sco er las consequenzas da fusiuns da vischnancas per il dumber dals circuls electorals.

Art. 54 cifra 2

La giurisdicziun civila e penala vegn exequida da:

2. las dretgiras regionalas sco dretgiras chantunalas inferiuras.

Art. 55 al. 2 cifra 2

² La dretgira administrativa giuditgescha sco dretgira costituziunala:

2. recurs pervia da violaziun da l'autonomia da las vischnancas e d'alturas corporaziuns da dretg public sco er da las baselgias chantunalas.

Titel da classificaziun avant l'art. 68

2. REGIUNS

Art. 68

Regiuns

¹ Il chantun è dividi en las suandantas regiuns:

1. Alvra;
2. Bernina;
3. Engiadina Bassa/Val Müstair;
4. Plaun;
5. Landquart;
6. Malögia;
7. Moesa;
8. Plessur;
9. Partenz/Tavau;
10. Surselva;
11. Viamala.

² La lescha regla, a tge regiun che las vischnancas appartegnan.

Art. 69

aboli

Art. 70

aboli

Art. 71

¹ Las regiuns èn corporaziuns dal dretg public chantunal ed adempleschan unicamain las incumbensas che las vegnan delegadas dal chantun u da las vischnancas. Regiuns

² L'organisaziun da las regiuns sco er ils dretgs politics sa drizzan tenor la lescha.

³ Las regiuns furman ils circuls da dretgira per las dretgiras regionalas.

Art. 72

aboli

Art. 73

aboli

Art. 74

¹ En il rom dal dretg chantunal exequescha la regenza la surveglianza da las regiuns. Da questa surveglianza è exceptada la surveglianza da la giustaia.

² En il sector d'incumbensas delegadas da las vischnancas a las regiuns sa restrenscha la surveglianza a la controlla giuridica, uschenavant che la lescha na dispona betg autramain.

Art. 76 al. 2

² Il chantun, las regiuns e las vischnancas coopereschan per ademplir las incumbensas publicas. Tenor pussaivladad duai vegnir cuntanschida la collavuraziun cun personas privatas.

Art. 108

¹ Ils circuls che adempleschan las incumbensas delegadas da las vischnancas existan vinavant, e quai fin dus onns sunter che la divisiun dal chantun en regiuns sco corporaziuns dal dretg public chantunal è entrada en vigur. La perioda d'uffizi da las presidentas e dals presidents sco er da lur suppleantas e da lur suppleants dals ulteriurs circuls sa prolunghescha fin al mument da l'aboliziun.

² Fin la fin da l'onn 2016 furman ils districts ils circuls da dretgira per la giurisdicziun civila e penala. Lur posiziun giuridica sa drizza tenor la lescha.

³ A partir dal mument che la divisiun dal chantun en regiuns è entrada en vigur na dastgan vegnir delegadas pli naginas incumbensas als circuls ed a las corporaziuns regionalas.

⁴ La responsabladad dal stadi per ils circuls, per ils districts e per las corporaziuns regionalas sco er lur surveglianza è garantidas durant lur entira

Circuls, districts,
corporaziuns
regionalas

esistenza en la dimensiun ch'era previssa en la constituziun dal chantun Grischun dals 18 da matg 2003 / 14 da settember 2003.

II.

Questa revisiun parziala è suttamessa al referendum obligatoric.
La regenza fixescha il termin da l'entrada en vigur.

Votar è pli simpel che quai ch'ins pensa!

Sche Vus essas absenta u absent la dumengia da votaziun u sche Vus duessas esser impedida u impedì da votar a l'urna, avais Vus las suandantas pussaivladads da prender part a la votaziun:

1. Votaziun anticipada

Er en Vossa vischnanca avais Vus la pussaivladad da votar durant almain dus dals ultims quatter dis avant il di da votaziun, u

- da votar a l'urna
u
- da consegnar il cedel da votar en ina cuverta serrada ad in uffizi communal.

2. Votaziun per corrispondenza

- Ils documents necessaris (cuverta da resposta, cuverta da votar) survegnis Vus automaticamain da la vischnanca.
- La cuverta da resposta u l'attest da votar stuais Vus **suttascriver** en mintga cas, autramain n'è Voss cedel betg valaivel.
- Plinavant avais Vus duas pussaivladads da votar per corrispondenza: Vus surdais la cuverta da resposta a la **posta** u Vus mettais la cuverta en ina **chascha da brev da l'administraziun communal inditgada da la vischnanca**.

Vossa chanzlia communal As vegn a responder tuttas dumondas en connex cun la votaziun anticipada e cun la votaziun per corrispondenza. Legiai per plachair er las publicaziuns uffizialas.